

Eponimi – od domaće zadaće do projekta

Mr. sc. Vesna Nosić¹

Gimnazija *Matija Mesić*, Slavonski Brod
vesna.nosic@gmail.com

Sažetak

Stručni članak donosi obradu eponima, PowerPoint prezentaciju, zadatke zadane za domaću zadaću i učenički projekt Eponimi u gimnazijskim udžbenicima.

U Programu hrvatskoga jezika za gimnazije eponimi se kao vrsta posuđenica obrađuju u predmetnom području jezika u četvrtom razredu, a u predmetnom području književnosti zastupljeni su od prvog do četvrtog razreda. U Gimnaziji "Matija Mesić" u Slavonskom Brodu u nastavi hrvatskoga jezika koriste se udžbenici "Fon-fon" Dragice Dujmović Markusi. Autorica je eponime u predmetnom području jezika obradila u nastavnim cjelinama Posuđenice i Onomastika. Frazeologija.

Nastojeći potaknuti učenike na stvaralački i istraživački rad, nastavnica je, obrađujući nastavnu temu Vrste posuđenica, prikazala PowerPoint prezentaciju o eponimima.

Prezentacija i rješavanje zadataka zadanih za domaću zadaću, zainteresirali su učenike pa su u izvannastavnom radu realizirali projekt *Eponimi u gimnazijskim udžbenicima* obuhvativši četverogodišnje gradivo iz osam nastavnih predmeta. Istražili su eponime u nastavnim predmetima hrvatski jezik, povijest, geografija, matematika, fizika, kemija, biologija i vjeronauk; dodali su

¹ Vesna Nosić je profesorica savjetnica hrvatskoga jezika. Autorica je nekoliko stručnih članaka iz područja hrvatskoga jezika i književnosti, metodike i bibliotekarstva te izvannastavnih aktivnosti (produkcija dokumentarnog filma, govorna interpretacija teksta).

i eponime iz svakodnevnog života. Kratke priče vezane uz postanak svakog eponima, kao i slike nekih imenodavatelja i imenoprimatelja, zalijepili su na hamer-papire po nastavnim predmetima. Projekt je prezentiran najprije u učionici, a zatim je izložen u predvorju škole.

Ključne riječi: eponimi, istraživački rad, hrvatski jezik, nastavni predmeti, PowerPoint prezentacija, učenički projekt

U Programu hrvatskoga jezika za gimnazije eponimi se obrađuju u predmetnom području jezika u četvrtom razredu. U Gimnaziji “Matija Mesić” u Slavanskom Brodu u nastavi hrvatskoga jezika rabe se udžbenici “Fon-fon” Dragice Dujmović Markusi. Autorica je eponime obradila u nastavnim cjelinama. Posuđenice i Onomastika. Frazeologija. U nastavnoj cjelini *Posuđenice*, a u okviru nastavne teme Vrste posuđenica, definirala je eponime kao riječi “nastale od vlastitog imena ili prezimena: bovarizam, žilet i petrarkizam (...) uglavnom odražavaju nacionalnu i svjetsku kulturu / civilizaciju” (Dujmović Markusi, 2005., str. 65). Dodatne informacije o eponimima nalaze se na sljedećim stranicama, označenima “Za +5!”, na kojima se značenje izraza eponim dalje pojašnjava. Navedeni su i objašnjeni pojmovi imenodavatelj i imenoprimateelj: “Imenodavatelj u užem smislu uglavnom je stvarna osoba ili mitološki lik, lik iz nekog djela i slično, a u širem smislu to može biti i narod, grad, država te svaki toponim. Danas govorimo o eponimima kao o imenoprimateeljima” (Dujmović Markusi, 2005., str. 66). Nakon toga je obrazložen odnos između imenodavatelja i imenoprimatelja, zatim su objašnjena dva hrvatska eponima, a navedene su i neke dvojbe o pisanju eponima.

Proučavanje eponima iznimno je zanimljivo. Vezano je s otkrivanjem i slaganjem mnogih podataka iz kojih se oblikuju priče. Svaki eponim ima priču koja prati njegov nastanak.

U obradi nastavne jedinice *Vrste posuđenica* učenicima je prikazana PowerPoint prezentacija o eponimima, a ispričane su i priče o podrijetlu nekih eponima. Prezentacijom su obuhvaćeni eponimi vezani uz:

1. odjeću i obuću: chanel, vesta, nike, lacoste, martensice
2. biljke: georgina, narcis, iris, frezija, begonija
3. frizure: irokeza, pompadour, tarzanica, mozartica
4. životinje: (p)fajferica, simentalka, španijel, doberman, dalmatiner
5. glazbala: tambura, saksofon, tamburín, Stradivari violina, Amati violina
6. automobile: jeep, mercedes, ford, renault, chrysler

7. medicinu: Bazedovljeva bolest, Eustahijeva cijev, carski rez, Kramerove udlage, galenski lijekovi
8. jela: magi juha, stroganov, tatarski biftek, zagrebački odrezak, talijan, francuz, francuska salata, sendvič
9. kolače i torte: sacher torta, schwarzwald torta, londonski prutići, madeleine, pralina, charlotte
10. pića: šampanjac, Martini, burgundac, Badel, traminac, rajnski rizling, Jack Daniel's, Bacardi.

Priča vezana uz eponim lacoste je sljedeća: lacoste je naziv sportske odjeće i obuće sa zaštitnim znakom aligatora. Naziv je nastao prema imenu francuskog tenisača Renéa Lacoste (1904.-1996.), koji je postao poznat po tome što je zajedno sa svojim suigračima 1927. porazio Amerikance u natjecanju Davis-cup. Lacoste je pobjednik gotovo svih važnijih teniskih turnira svoga vremena. Američki novinari nadjenuli su Lacosteu nadimak Aligator nakon što se okladio s kapetanom francuske reprezentacije u natjecanju Davis-cup da će mu, u slučaju pobjede nad Americima, ovaj pokloniti svoju torbu izrađenu od aligatorove kože. Lacoste je zajedno s vlasnikom najveće francuske pletioničke tvrtke, Andreom Gillierom, osnovao 1933. godine tvrtku koja je počela proizvoditi sportske majice sa zaštitnim znakom aligatora. Vjerojatno je ovo prvi slučaj da je naziv tvrtke istaknut na vidljivom mjestu na odjeći, a to je kasnije postalo gotovo opće pravilo (Mršić, 2005.).

Prezentacija je poslužila kao nastavničin poticaj za “stvaralački i istraživački rad učenika” (Rosandić, 1988., str. 722).

U zaključnom dijelu nastavne teme (jedinice) učenicima su za domaću zadaću zadana tri zadatka iz udžbenika:

“1. Ispišite pet do deset eponima koje ste susreli u nastavi hrvatskoga jezika.

2. Izaberite tri nastavna predmeta koja učite u četvrtom razredu. Pronađite u svakom od njih po pet eponima. Ispričajte priču svakoga od njih, tj. doznajte u kakvoj su vezi imenodavatelj i imenoprimateelj. U tom će vam pomoći *Rječnik stranih riječi*, *Rječnik eponima*, *Opći leksikon* ili kakav sličan priručnik.

3. Koristeći se priručnicima navedenim u prethodnom zadatku, objasnite podrijetlo i značenje sljedećih eponima: *akademija*, *aleksandrinac*, *atlas*” (Dujmović Markusi, 2005., str. 67).

Budući da je PowerPoint prezentacija i rješavanje navedenih zadataka zadanih za domaću zadaću pobudilo veliko zanimanje učenika, odlučili su temeljitije istražiti eponime u nekoliko nastavnih predmeta obuhvativši cjelokupno četverogodišnje gradivo svakog predmeta. Građu su istraživali individualno i skupno izvan nastave.

Izabrali su ove nastavne predmete: hrvatski jezik, povijest, geografiju, matematiku, fiziku, kemiju, biologiju i vjeronauk; dodali su i eponime iz svakodnevnog života.

U nastavni predmet **hrvatski jezik** izabrali su eponime: adonijski stih (adonej), Ahilova peta, Ahilova tetiva, aleksandrinac, alkejska strofa, anakreontika, bajronski (bajronovski), bovarizam, ćirilica, Dionizijevo kazalište, donžuanstvo, donkihotovski, Don Quijote, eufuizam, glembajevština, gongorizam, homeridi, homersko pitanje, ilirizam, madlena (madeleine), marinizam, jesenjinstina, muza, Odisej, odiseja, Penelopa, petrarkizam, pirandelizam, robinzonijada, sapfička strofa, Sizifov posao, spunerizam, šekspirski, šekspirski sonet, Tartuffe i verterizam.

U nastavni predmet **povijest** svrstali su ove eponime: areopag, Bachov apsolutizam, baraba, cepelin, fovizam, gordijski čvor, huligan, isusovci, julijevci, kronologija, kvisling, mačekovac, maoizam, marksizam, nobelovac, peronizam, sotonizam, staljinizam, starčevićanac, šovinizam, tačerizam, titovka, trockizam i vandalizam.

U nastavni predmet **geografija** stavili su sljedeće eponime: Afrika, Aleksandrija, Amundsenovo more, Bermudski trokut, Dalmacija, Eiffelov toranj, Europa, Filipini, francuz, Izrael, Konstantinopol, Peloponez, Scila i Haribda, Tasmanija, Troja i Washington.

U nastavni predmet **matematika** uvrstili su eponime: Bernoulijeva jednadžba, Euklidov poučak, Fibonnacijev niz, Gaussova krivulja, Gaussov sustav mjernih jedinica, Goldbrachova hipoteza, Heronova formula, Ludolfov broj, Moivreova formula, Newton-Leibnitzova formula, Pitagorin poučak, Ptolomejev poučak, Stirlingova formula i Vieteova formula.

U nastavni predmet **fizika** izdvojili su eponime: amper, džul, farad, henri, kelvin, kulon, njutn, om, paskal, simens, tesla, vat, veber i volt.

U nastavni predmet **kemija** uvrstili su ove eponime: amper, Arhimedov zakon, Avogadrov broj, Bessemerov postupak, Davyjeva svjetiljka, džul, Faradeyevi zakoni, Fischer-Tropschov postupak, francij, Fraschov postupak, fuleren, galvaniziranje, galvanski članak, Gay-Lussacov zakon, Haberov proces, Hessov zakon, Londonove sile, Mendelevij, Nesslerov reagens, Nobelij, pasterizacija, polonij i Van Der Waalsov polumjer.

U nastavni predmet **biologija** izabrali su eponime: Adamova jabučica, Ahilova peta, bakelit, bernardinac, Creutzfeldt-Jacobova bolest, dalmatiner, darvinizam, Downov sindrom, doberman, Eustahijeva cijev, fauna, flora, forzicija, hermafrodit, higijena, iris, narcis, nikotin, pasterizacija i salmonela.

U nastavni predmet **vjeronauk** svrstali su eponime: Adamova jabučica, Andrijin križ, Antunovo, benediktinci, David i Golijat, dominikanci, franjevci, isusovci, Josipovo, Judin poljubac, Jurjevo, Mojsijev zakon, nevjerni Toma, Nikolinje, Petrov križ, Štefanje, uršulinke i Valentinovo.

Eponimi se rabe i u **svakodnevnom životu** u svim područjima ljudske djelatnosti: algoritam, begonija, bojkot, brajica, cepelin, decibel, dizel, doberman, dolomit, giljotina, levisice, marmelada, narcis, nikotin, pralina, saksofon i sendvič.

Kratke priče vezane uz postanak svakog eponima, kao i slike pojedinih imenodavatelja i imenoprimatelja, učenici su zalijepili na hamer-papire po nastavnim predmetima. Napravili su uvodni plakat u obliku cvijeta: definicija eponima nalazi se na tučku cvijeta, nazivi nastavnih predmeta nalaze se na laticama, a eponimi iz svakodnevnog života nalaze se na stabljici. Tako su, nakon provedenog istraživanja, realizirali kvalitetno osmišljen projekt Eponimi u gimnazijskim udžbenicima. Projekt je prezentiran najprije u učionici, a nakon toga je izložen u predvorju škole.

Noviji didaktičko-metodički sistemi u prvi plan stavljaju “stvaralačko ponašanje i djelovanje nastavnika i poticanje stvaralačkog i istraživačkog rada učenika (...) Nastavnikova stvaralačka djelatnost očituje se u pronalaženju adekvatnih motivacija i postupaka koji učenika pokreću stvaralački i istraživački.” (Rosandić, 1988., str. 722 i 723). Projekt Eponimi u gimnazijskim udžbenicima rezultat je takvog pristupa nastavnice hrvatskoga jezika u 4. I razredu Gimnazije “Matija Mesić” u Slavanskom Brodu.

Literatura

- Dujmović Markusi, D. (2005.), Fon-fon 4. Zagreb: Profil.
Klaić, B. (2007.), Rječnik stranih riječi. Zagreb: Školska knjiga.
Mršić, D. (2000.), Eponimski leksikon. Zagreb: Matica hrvatska.
Rosandić, D. (1988.), Metodika književnog odgoja i obrazovanja. Zagreb: Školska knjiga.

Eponyms – from homework to a project

Summary

The paper deals with teaching eponyms to grammar school students, the Power-Point presentation, the related assignments and the students' project on eponyms in the textbooks used in Croatian grammar schools.

In the grammar school Croatian language curriculum eponyms as loanwords are dealt with in the fourth grade in language field and throughout all the grades in literature field. At Matija Mesić Grammar School in Slavonski Brod we use the textbook series "Fon-fon" by Dragica Dujmović Markusi. The author covers eponyms in the units on loanwords and onomastics/phrasology in language field.

Wishing to encourage students to do creative research on the subject, the teacher held a Power-Point-backed class on eponyms.

The presentation and related assignments aroused students' interests, so they did a project on eponyms in grammar school textbooks for the four-grade curriculum in eight subjects: Croatian language, history, geography, mathematics, physics, chemistry, biology and religion. Some eponyms were also added from colloquial language. They pasted short stories related to the origin of each eponym, as well as pictures of some name givers and name receivers on posters and presented the project first in the classroom and then in the school hall.

Key words: eponyms, research, Croatian language, subjects, Power-Point presentation, students' project